

1373 anketiranih

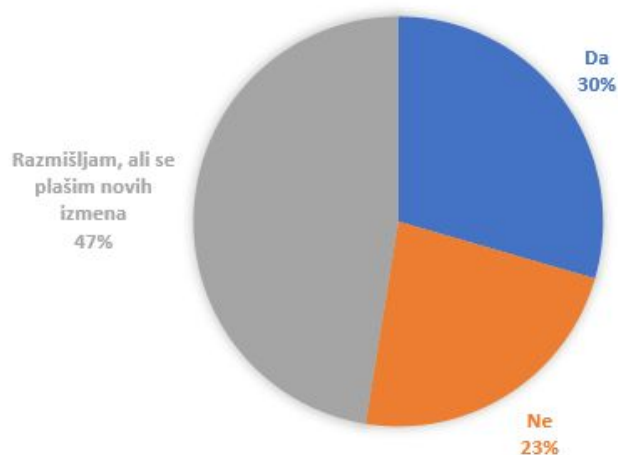
Od 1373 anketiranih, 92% već posluje kao preduzetnik.

Da li si registrovan/a kao preduzetnik?

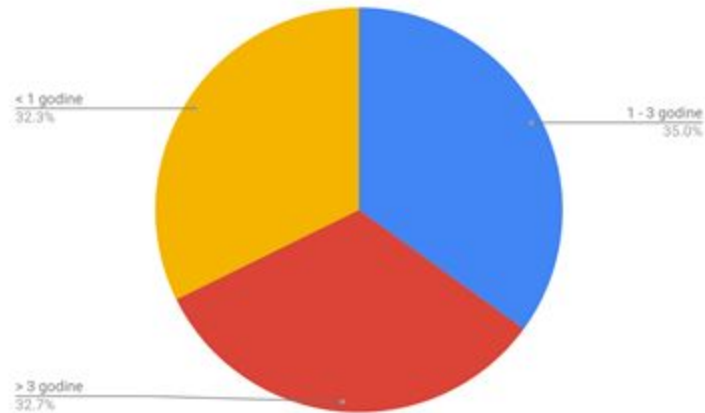
Od onih koji nisu registrovani kao preduzetnici, čak 47% razmišlja o tome, ali se plaši novih izmena Zakona.

Ako nisi, da li razmišljaš da se registruješ kao preduzetnik?

Među ispitanicima koji su registrovani kao preduzetnici skoro podjednako su bili oni koji rade manje od godinu dana, jednu do tri godine i onih koji rade duže od 3 godine.

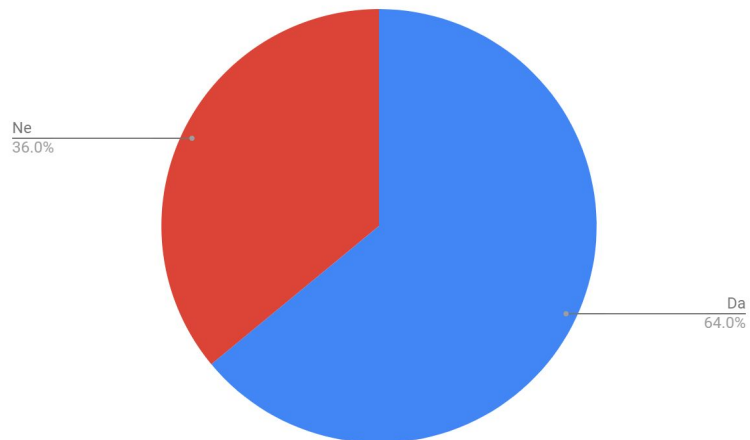
Koliko dugo posluješ kao preduzetnik?

Kada si započinjao/la posao da li si u početku radio/la samo za jednog klijenta (dok nisi pronašao/la druge) i koliko je taj period trajao?

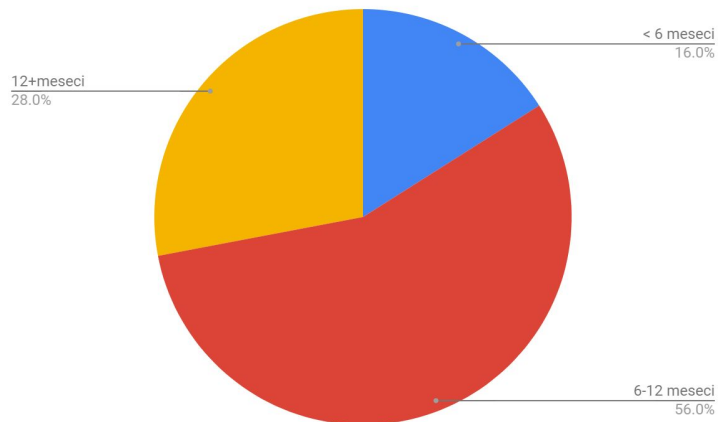
64% je u početku radilo za **jednog** klijenta, a **36%** od starta za **više**.

Kada si započinjao posao da li u početku radio/la samo za jednog klijenta?

Od onih koji su u startu radili za jednog klijenta, **16%** je to trajalo do 6 meseci, **56%** od 6 meseci do godinu i po dana, a **28%** više godina.

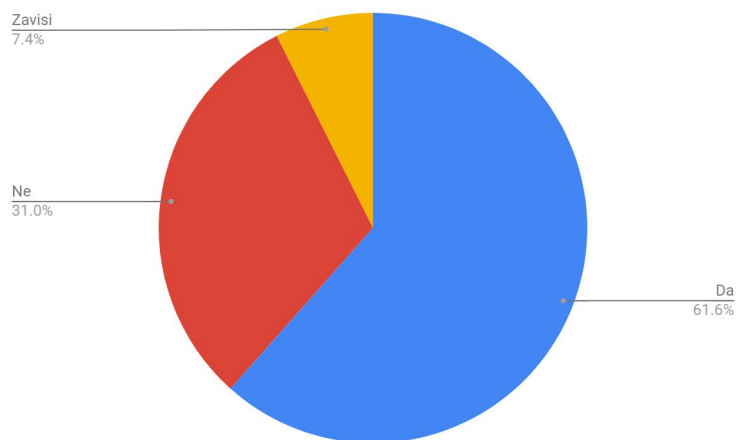
Koliko dugo si radio/la samo za jednog klijenta?

**Da li radiš posao po projektima, a projekat samo jedan po jedan, bez preklapanja?
Ukoliko da, koliko dugo u proseku projekti traju? Da li je svaki ili skoro svaki od tih projekta za različite klijente?**

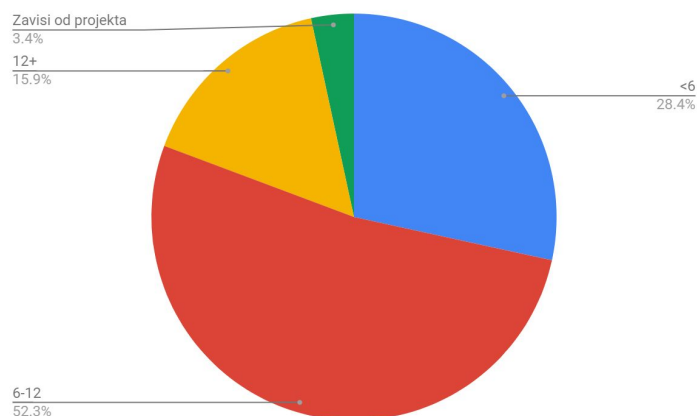
Oko **61%** ispitanika posao radi po projektima.

Da li radiš posao po projektima?

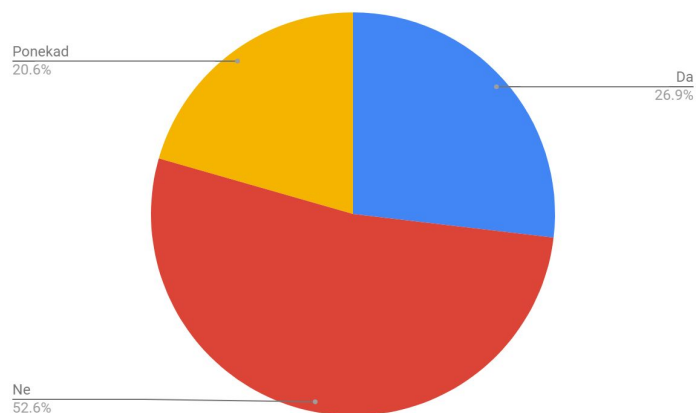
Projekti najčešće traju od 6 do 12 meseci (**52,3%** ispitanika), oko **28%** ispitanika radi na projektima koji su kraći od 6 meseci, dok **15,9%** radi na projektima duže od godinu dana (od kojih neki rade na projektima i po nekoliko godina)

Koliko dugo traju projekti na kojima radiš(u mesecima)?

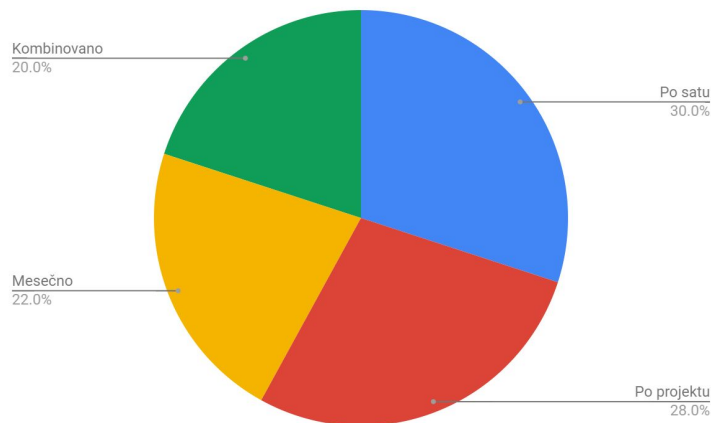

Projekti se u najvećem broju međusobno ne preklapaju, kod **26,9%** ispitanika se projekti preklapaju, dok se kod **20,6%** to povremeno dešava.

Da li se projekti preklapaju?

Da li si za svoj rad plaćen/a po satnici, fiksnom mesečnom iznosu, po dogovoru za ceo projekat ili nešto drugo?

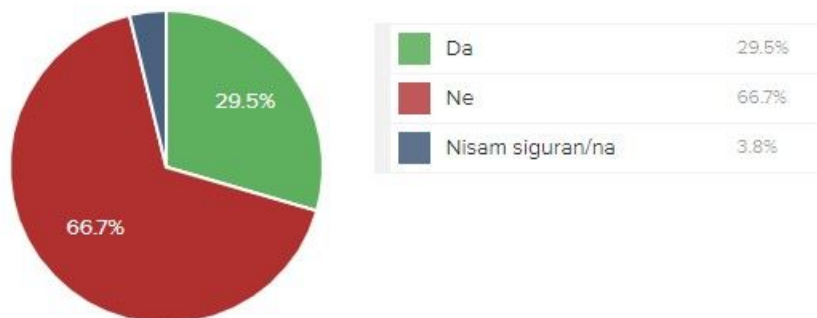

Kada je u pitanju način naplate svog rada, ispitanici su skoro jednako podeljeni na one koji naplaćuju po projektu, mesečno i po satu. **20%** ima jedan dugoročni projekat koji im je glavni, a usput radi više manjih, za različite klijente. Uglavnom tada za glavni projekat naplaćuju po fiksnom mesečnom iznosu, a sitne projekte po satnici.

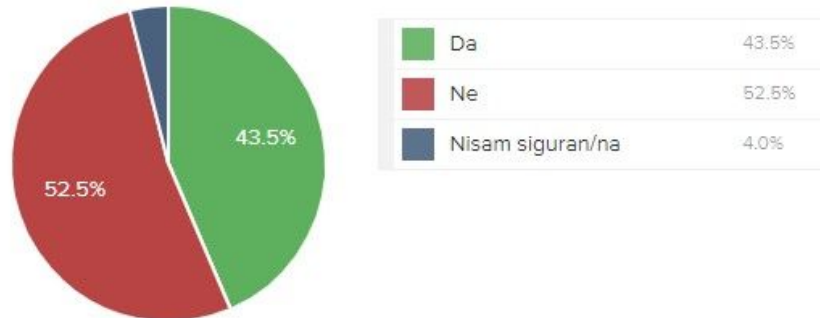
Radno vreme i godišnji odmor

Kod **66,7%** ispitanika nalogodavac ne određuje radno vreme u okviru kojeg su obavezni da rade, ali **43,5%** ima određen broj sati (dnevni, nedeljni ili mesečni) koji je potrebno da ispuni.

Da li ti nalogodavac određuje radno vreme, u smislu satnice u okviru kog vremena si obavezan/na da radiš?

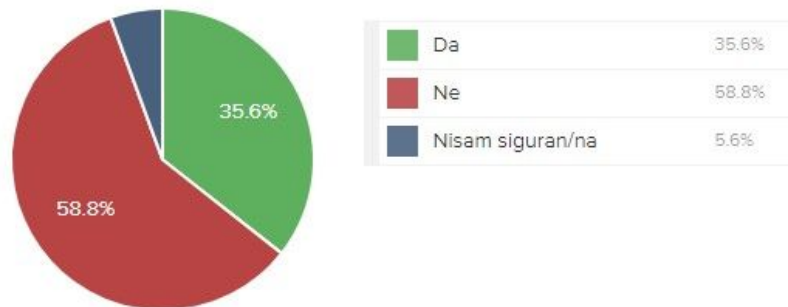

Da li postoji dnevni/nedeljni/mesečni broj sati koje je potrebno da ispuniš u radu za nalogodavca?

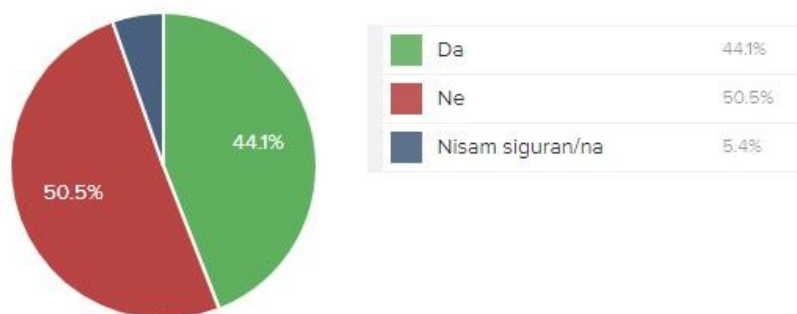
Većina ispitanika ne traži odobrenje od nalogodavca za korišćenje godišnjeg odmora, ali **35,6%** to ipak čini.

Da li je potrebno da tražiš odobrenje od nalogodavca za korišćenje odmora?

50,5% ispitanika je isto plaćena dok su na odmoru ili bolovanju, kao i dok rade, a čak 63,7% radi za nalogodavca i dok je na odmoru.

Da li si plaćen/a za period dok si na odmoru ili bolovanju isto kao i kada radiš?

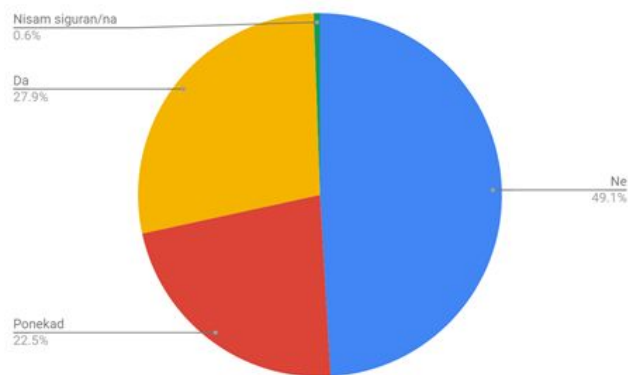
Da li obavljaš posao za nalogodavca i kada si na odmoru, putovanju i sl.?

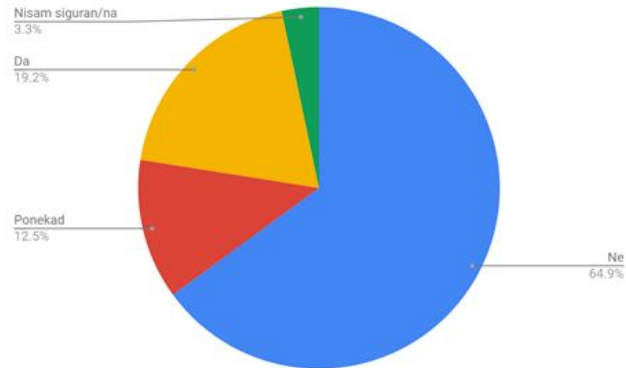
Korišćenje prostorija za rad i obezbeđivanje materijala za rad

49,1% ne koristi prostorije nalogodavca za rad, **27,9%** koristi prostorije nalogodavca, dok **22,5%** to čini povremeno. Kod **63%** ispitanika se korišćenje tih prostorija ne podstiče ili nije obavezno.

Da li koristiš prostorije koje je obezbedio tvoj nalogodavac? (Obeleži ne, ako nalogodavac ne obezbeđuje prostorije za rad)

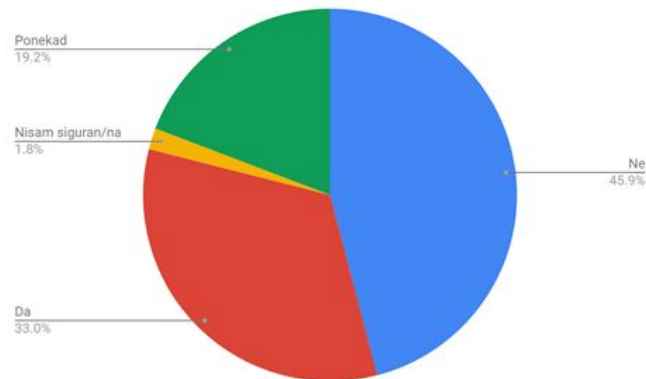

Da li se korišćenje prostorija nalogodavca podstiče ili je obavezno tokom obavljanja posla?

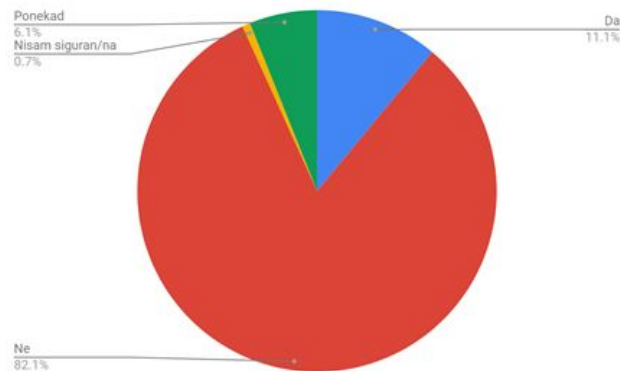
45,9% ispitanika ne koristi opremu i materijal za rad koje je obezbedio nalogodavac, **33%** koristi, a **19,2%** koristi ponekad. Većini ispitanika (**82,1%**) nalogodavac nije nikada uplatio novac za kupovinu alata, materijala ili opreme.

Da li koristiš opremu, materijal ili alate poslodavca u svom radu?

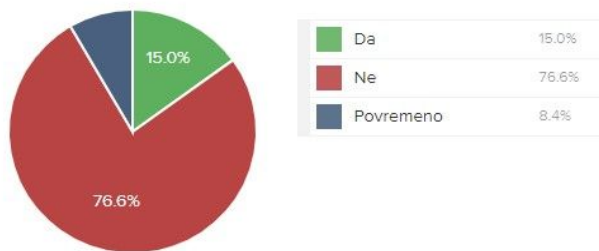
Da li ti je pored naknade za rad, nalogodavac ikada uplatio novac za kupovinu alata, materijala ili opreme?

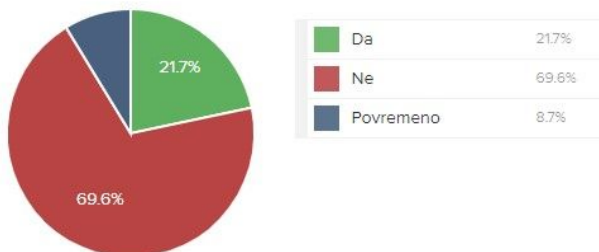
Određivanje načina rada preduzetniku i vršenje stručnog osposobljavanja

Takođe, veliki broj ispitanika nije bio na obukama koje je organizovao (76,6%) ili finansirao (69,9%) nalogodavac.

Da li si bio/la ili ideš na obuke kod svog nalogodavca ili nekog od njegovih saradnika?

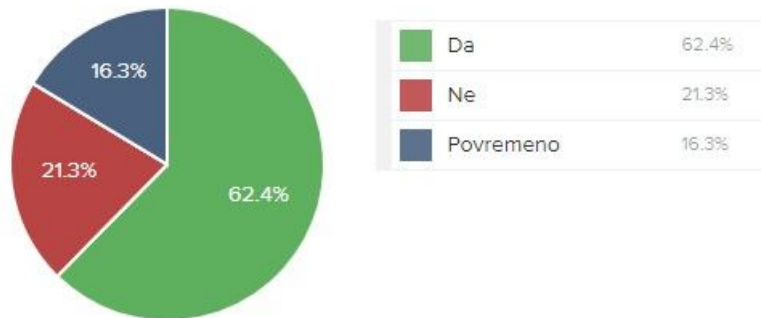

Da li si nekad bio/la ili ideš na obuke, kurseve ili predavanja koja finansira tvoj nalogodavac?

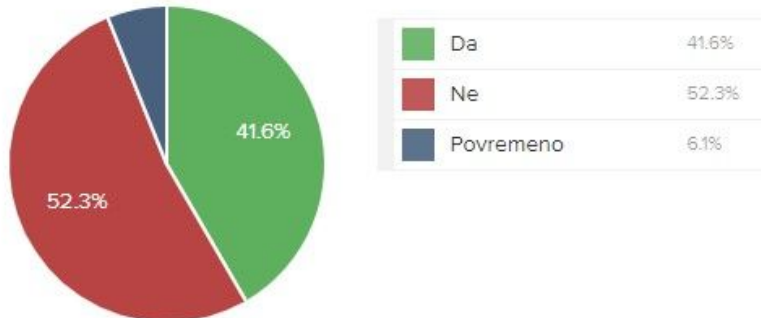

Ipak, 62,4% učestvuje redovno, dok 16,3% povremeno, na timskim sastancima o napretku projekta. 41% ispitanika ima menadžera zaposlenog ili angažovanog kod nalogodavca.

Da li učestvuješ u timskim sastancima o napretku projekta ili posla sa nalogodavcem?

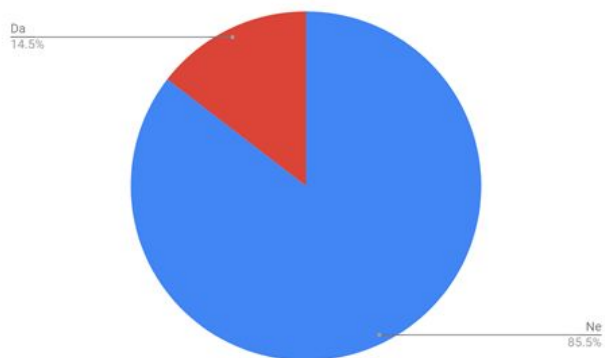
Da li imaš menadžera zaposlenog kod poslodavca ili angažovanog kod nalogodavca kao saradnik?

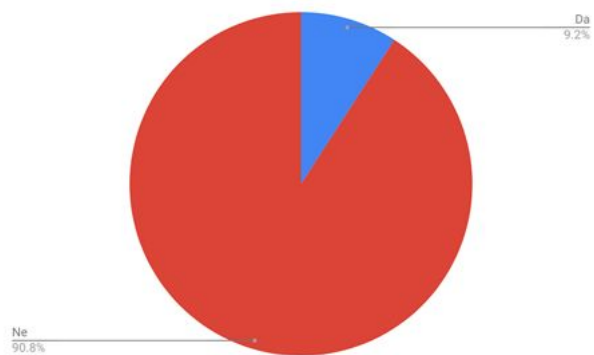
Da li je preduzetnik dobio angažovanje nakon javnog oglasa za posao koji je nalogodavac postavio?

Najveći broj ispitanika dobio je posao preporukom, samo **14,5%** ispitanika dobilo je posao preko domaćih oglašivača, a **9,2%** preko headhuntera.

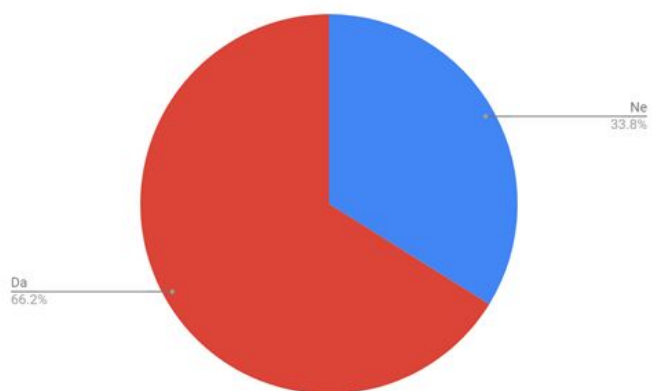
Da li si dobio/la posao preko domaćih oglašivača?

Da li si dobio/la posao preko headhuntera?

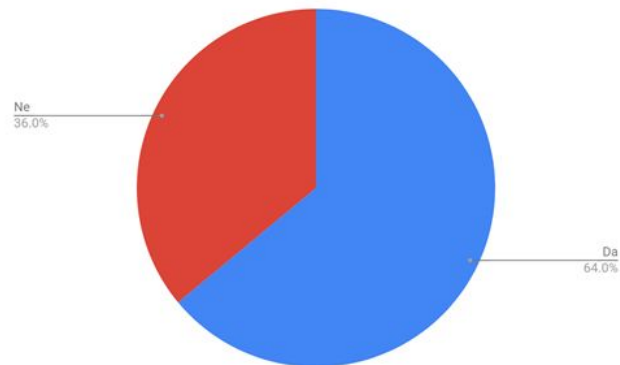
Da li si dobio/la posao preporukom?

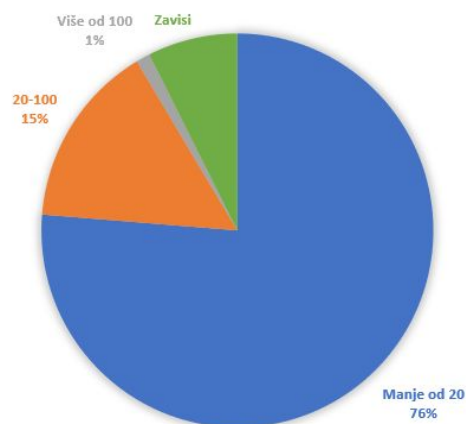
Da li preduzetnik radi sam ili u timu ljudi koji rade za istog poslodavca?

64% ispitanika radi sa timom ljudi koji rade za istog poslodavca, a u najvećem broju (**76%**) je to tim do 20 ljudi.

Da li radiš sa timom ljudi koji rade za istog nalogodavca?

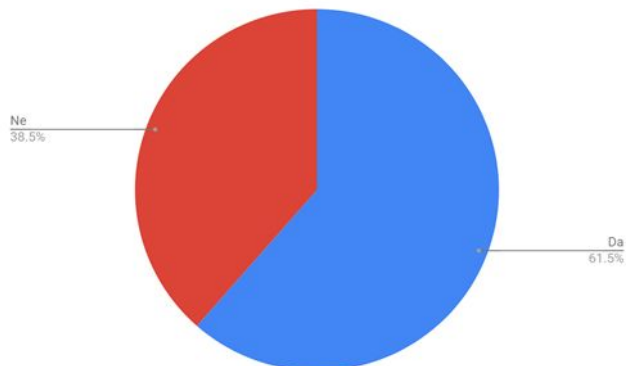

Koliko je okvirno ljudi u timu koji rade za istog nalogodavca?

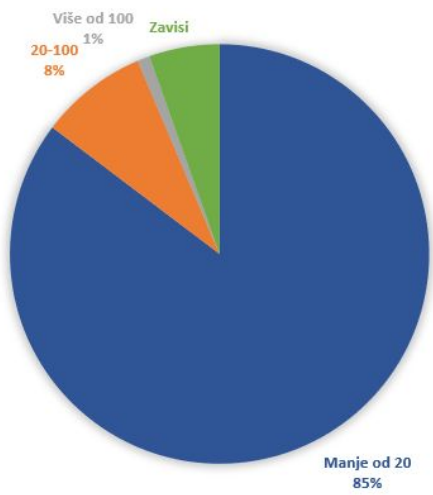

Slična situacija je i sa radom sa drugim licima koja su povezana sa nalogodavcem, **61%** ispitanika radi sa njima i to sa manje od 20 povezanih lica.

Da li radiš sa dugim licima koja su povezana sa nalogodavcem?

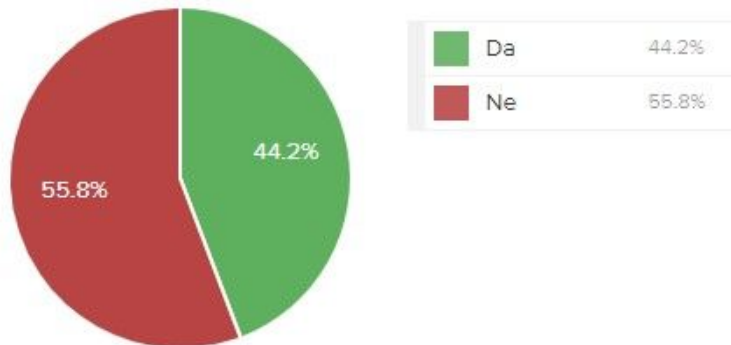
Sa koliko lica koja su povezana sa nalogodavcem radiš?

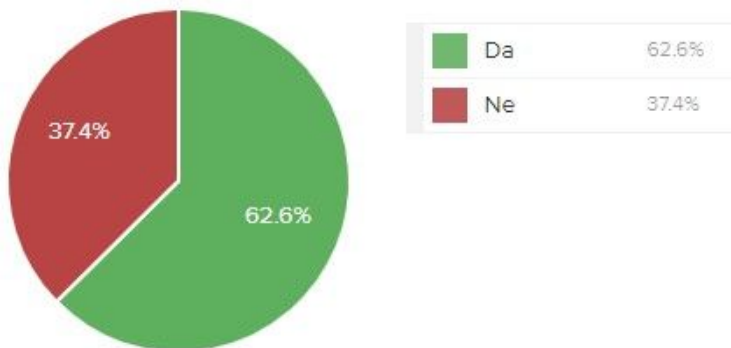
Da li 70 odsto prihoda dolazi od jednog klijenta?

Više od **50%** ispitanika saraduje pretežno sa stranim klijentima, dok **62,6%** ima više od jednog klijenta sa kojim saraduje. Takođe, skoro **70%** ostvaruje većinski prihod od samo jednog klijenta.

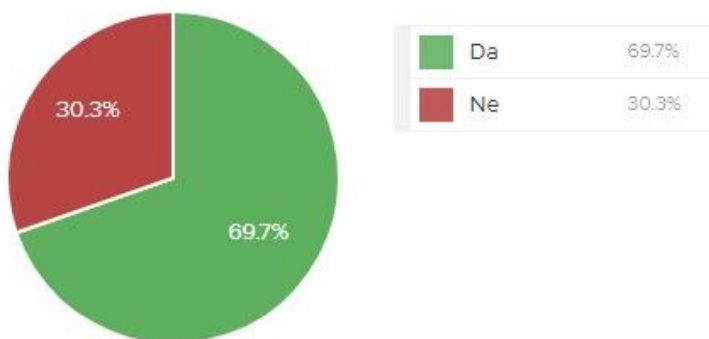
Da li su tvoji klijenti pretežno domaća lica?

Da li imaš više od jednog klijenta sa kojim saraduješ?

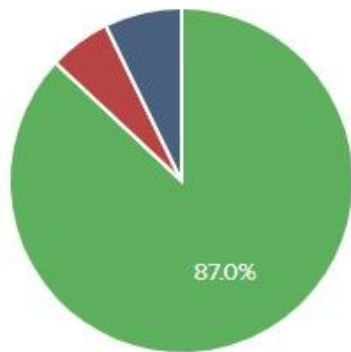
Da li imaš jednog klijenta od kojeg ostvaruješ većinski prihod (preko 70%)?

Pitanja u vezi u radu sa jednim klijentom

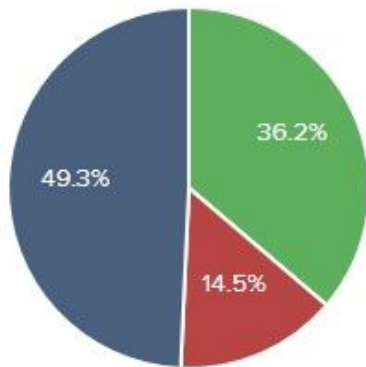
Čak **87%** ispitanika se izjasnilo da i'm u radu sa jednim klijentom više odgovara da budu preduzetnici, nego u radnom odnosu. **14,5%** se izjasnilo da im je u prošlosti bilo važno da budu u radnom odnosu.

Koji status ti više odgovara?

Da budem preduzetnik	87.0%
Da budem u radnom odnosu	5.8%
Svejedno	7.2%

Kada si u prošlosti tražio/la posao šta ti je bilo važno?

Da budem preduzetnik	36.2%
Da budem u radnom odnosu	14.5%
Svejedno	49.3%

Zbog čega je to tvoj izbor?

Većinski razlozi onih koji su odabrali da budu preduzetnici:

- veća zarada,
- fleksibilnost u radnom vremenu,
- rad sa drugim klijentima,
- rad sa inostranstvom.

“Zato sto sam po prirodi posla freelancer, to je prosto standard u filmskoj produkciji, a to što najčešće radim s jednim poslodavcem je proizvod dobre međusobne saradnje. Činimo dobar tim.”

“Omogućava mi veću samostalnost, bolje uslove prilikom pregovaranja, veću platu i veće poštovanje od strane klijenta neko kada sam bio u radnom odnosu. Takođe imam i veću slobodu prilikom traženja i drugog klijenta i paralelnog rada za više klijenata što nije moguće kada smo u klasičnom radnom odnosu”

Većinski razlozi onih koji su odabrali radni odnos:

- trudnicko/porodiljsko bolovanje,
- veća sigurnost zadržavanja posla.

Poslovni rizik

52,3% ispitanika zna na koju delatnost je prijavljen njihov klijent, dok **29,3%** ne zna, a **18,5%** nije sigurno.

Da li znaš na koju je delatnost prijavljen tvoj klijent?

72,3% ispitanika nema ugovor sa klijentom svog klijenta, **22,6%** ima, a **5,1%** nije sigurno.

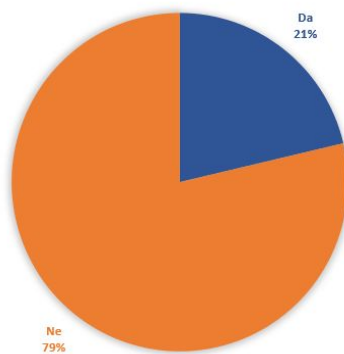
Imaš li bilo kakav ugovor sa klijentom tvog klijenta?

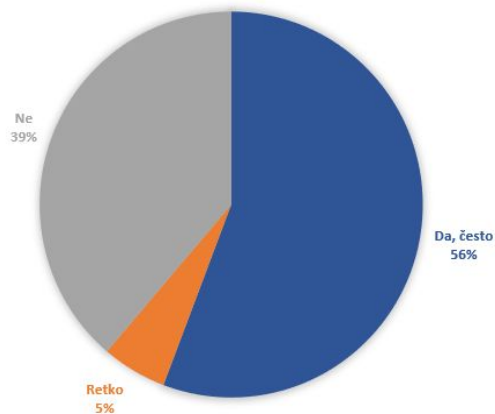
Zabrana rada sa drugima

Skoro **80%** ispitanika nema zabranu rada s drugim klijentima, ali **56%** su se u svom radu susretala sa ovom praksom.

Da li imaš zabranu rada sa drugim klijentima?

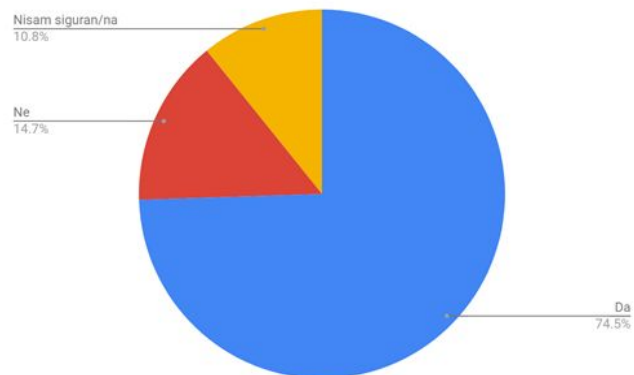
Da li si se u svom radu susretao/la sa ugovorima o zabrani rada s konkurencijom?

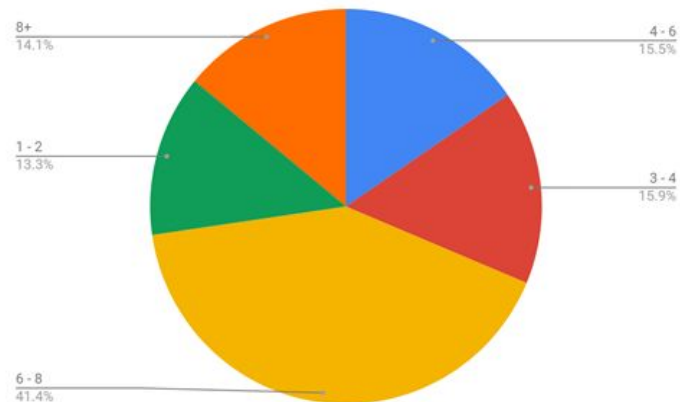
Broj radnih dana u toku jedne godine

74% ispitanika radi više od 130 radnih dana u godini za jednog klijenta, a 41,4% radi 6-8 sati dnevno za jednog klijenta.

Da li za jednog klijenta radiš 130 ili više radnih dana u godini?

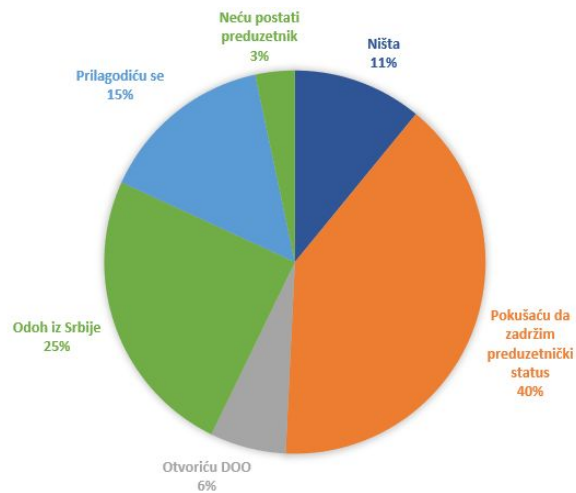
Koliko u proseku sati dnevno radiš za jednog klijenta?

Za kraj...

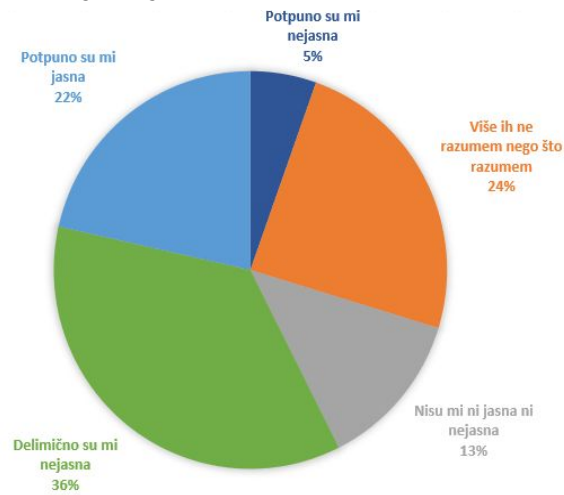
U skladu sa novim izmenama zakona 40% ispitanika se izjasnilo da će probati da zadrži preduzetnički status, 25% planira da napusti zemlju, 15% će se prilagoditi izmenama, a 6% će nastaviti da radi kao DOO.

Koje akcije planiraš da preduzmeš zbog uvođenja novog zakona?

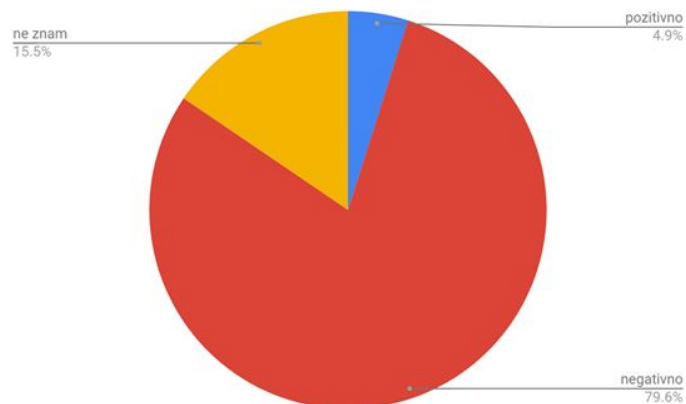
22% ispitanika se izjasnilo da su i'm pitanja koja se odnose na test samostalnosti u potpunosti jasna, delimične nejasnoće se javljaju kod **36%** ispitanika, a **24%** ih više ne razume nego što ih razume.

U kojoj meri su ti jasna pitanja koja se odnose na test samostalnosti?

Skoro 80% ispitanika misli da će najavljene izmene uticati na njih negativno, a kao glavni razlozi se navode nesigurnost oko poslovanja i načina sprovođenja testa, kao i otežano poslovanje s inostranstvom.

Da li misliš da će predstojeće promene na tebe uticati pozitivno ili negativno?

“Negativno, praktično mi je onemogućeno da radim za strane klijente zbog testa samostalnosti. Stoga razmatram odlazak iz zemlje, jer za domaće klijente ne želim da radim.”

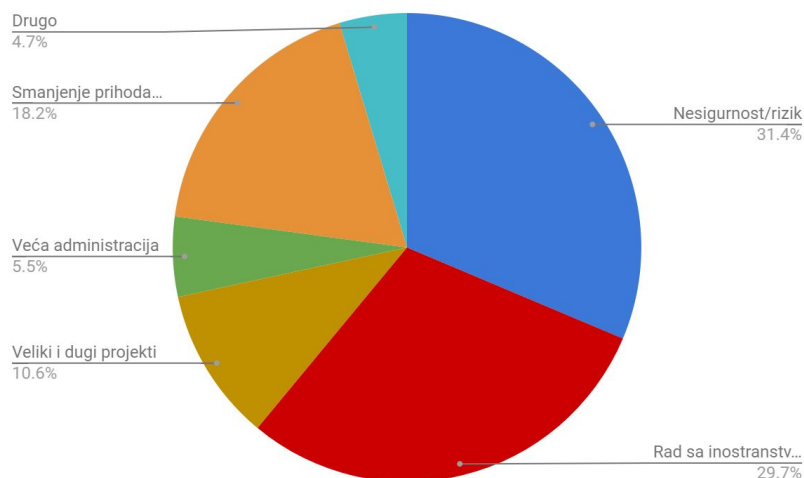
“Nisam siguran kako će se ovaj zakon sprovesti u praksi, te ne mogu da dam adekvatan odgovor”

“Postoji mogućnost da će se na mene ovaj zakon odraziti negativno.

Smatram da je zakon nedovoljno dobro definisan i da je samim tim prepušten ličnom tumačenju zaposlenim u organima izvršne vlasti.”

“Ne bi trebalo da puno utiču uopšte. Nadam se da će mere biti normalno sprovedene i jasno definisane, međutim nisam optimističan. Velika moć se daje poreskim inspektorima i njihovoj interpretaciji testa samostalnosti, a ni dosad nisu radili pravilan posao.”

Najčešći razlozi zbog kojih učesnici misle da će promene biti negativne

*Nesigurnost - kako će se sprovesti test, ostavljena odluka na inspektoru, strah od retroaktivnog oporezivanja...

*Rad sa inostranstvom - otežan rad sa inostranstvom, strane firme ne žele da otvaraju predstavništva, veliki rizik

*Veliki i dugi projekti - neki projekti traju dugo, nekad i preko godinu dana, zahtevni su zbog čega je nemoguće raditi sa više klijenata

*Veća administracija - više dokumentacije kako bi se dokazalo da se ne pada test

*Smanjenje prihoda - u radu sa inostranstvom manja je zarada, zbog većeg oporezivanja, veći troškovi i za preduzetnike i za kompanije

“Negativno, zbog neizvesnosti da li će me klijent primiti za stalno pod ugovor o radu, zbog mogućnosti poreskog inspektora da sam tumači zakon, zbog manjeg finansijskog priliva i smanjenje životnog standarda, zbog nesigurnog poslovnog okruženja, zbog toga

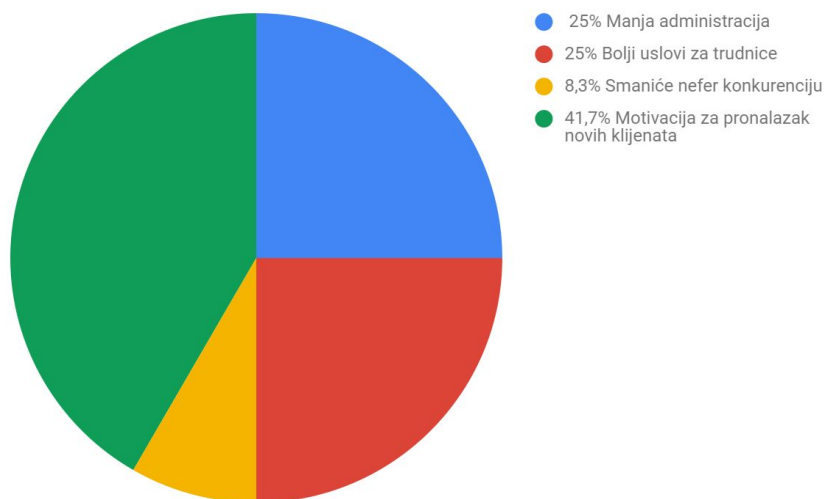
što sam osnovao agenciju 2019 godine i neću dobiti nikakve olakšice, zato ću i napustiti ovu zemlju.”

“Negativno, razlog je zato što najverovatnije neću moći da zadržim preduzetnički status, a u firmi kojoj pružam usluge su već najavili da nije pošteno prema drugima da oni koji se zaposle sa paušala imaju povlastice, a drugi ne. Ali to je već moj problem da li ću ja pristati na nove uslove ili ne”

“Izuzetno negativno i direktno mi ugrozavaju egzistenciju.
Bila sam zaposlena u 2019 , resila sam da postanem preduzetnica i sada sam u potpunoj finansiskoj i egzistencijalnoj neizvesnosti. Iskreno, mnogo mi je strašno što kada pričamo o paušlacima najviše pričamo o developerima koji mogu naći posao u bilo kojoj zemlji sveta za 5 radnih dana. Ali šta ćemo sa non tech kadrom koji omogućava celom "IT aparatu" da radi. Šta ćemo sa office manager-ima, HR-ovima, marketing sektorom itd”

“Najstrašnije od svega jeste što se za ovakvu administrativnu promenu treba spremi i prilagoditi , a mi još uvek nemamo nikakve informacije, test samostalnosti je takav da ga 99% preduzetnika neće položiti i ostaje na slobodno tumačenje nekom inspektoru koji paušalno određuje stanje po subjektivnom OSEĆAJU !?!”.

Najčešći razlozi zbog kojeg ispitanici misle da će promene biti pozitivne?

“Pozitivno. Sada imam samo jednog klijenta, pa cu se potruditi da nađem još i udeo najvećeg smanjim ispod 70%.”

“Pozitivno. Smanjice nefer konkurenciju”

“Uticace pozitivno.

Želim da zadržim samostalni status, što ce zahtevati da proširim svoju bazu klijenata kako bih izbegao rizik zavisnosti od jednog poslodavca.”

“Mislim da će promene uticati pozitivno, posebno za trudnice, koje će zaposlenjem ostvariti bolje uslove za trudničko i porodijsko bolovanje. Preduzetnice su po ovom pitanju u nepovoljnijem položaju ne samo po pitanju naknade, već i po pitanju staža.”